

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

M 1 9 1 5 2 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Četrtek, 30. maj 2019 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

M 1 9 1 5 2 1 1 1 0 3

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Identiteta in kultura

1.1. Razložite kulturo v sociološkem in antropološkem pomenu.

(2 točki)

1.2. Predstavite jezik kot nematerialno sestavino kulture.

(2 točki)

Vir 1

Človek skoraj vsako potrebo (tudi očitno biološki potrebi, npr. hranjenje in spolnost) zadovoljuje s posredovanjem kulture.

(Počkar, M., in drugi (2011): Uvod v sociologijo. DZS, Ljubljana, str. 24)

1.3. Razložite trditev iz vira 1.

(2 točki)

1.4. Kako še drugače imenujemo proces »inkulturacije«.

(1)

Navedite tri pomembne dejavnike (agense) tega procesa.

Prvi dejavnik: _____

Drugi dejavnik: _____

Tretji dejavnik: _____

(1)
(2 točki)

Vir 2

117. člen

Študent, zoper katerega je sprožen disciplinski postopek, je dolžan v njem sodelovati. V disciplinskem postopku ima študent zlasti naslednje pravice:

- da je pravočasno seznanjen z očitano disciplinsko kršitvijo,
- da sta mu zagotovljena čas in možnost za pripravo obrambe,
- da se lahko izjavi o vseh dejstvih in dokazih, ki ga obremenjujejo,
- da navaja dejstva in dokaze v svojo korist, da se brani z molkom ter da se brani sam ali z zagovornikom.

(https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija__pravilniki_in_porocila/predpisi_statut_ul. Pridobljeno: 1. 11. 2017.)

1.7. Katera sestavina kulture je vključena v zapisu iz vira 2? Navedite in predstavite jo.

Navedba: _____

(1)

Predstavitev: _____

(1)
(2 točki)

1.8. Kako družba dosega, da ljudje spoštujejo sestavino kulture iz vira 2? V odgovor vključite tudi navedbo konkretnega primera.

Razlaga: _____

(1)

Primer: _____

(1)
(2 točki)

1.9. Pojasnite vlogo artefaktov v sodobnih potrošniških družbah in navedite dva primera pomembnih artefaktov v tem tipu družb.

Pojasnitev: _____

(2)

Navedbi primerov:

Prvi primer: _____

Drugi primer: _____

(1)
(3 točke)

2. Odločanje v skupnosti

2.1. Opredelite državo v širšem in ožjem pomenu.

Država širšem pomenu: _____

_____ (2)

Država v ožjem pomenu: _____

_____ (2)
(4 točke)

2.2. Navedite veje oblasti v modernih demokratičnih državah.

Prva veja oblasti: _____ (1)

Druga veja oblasti: _____ (1)

Tretja veja oblasti: _____ (1)
(3 točke)

2.3. Razložite dve značilnosti demokratične države.

Prva značilnost: _____

_____ (2)

Druga značilnost: _____

_____ (2)
(4 točke)

2.4. Anthony D. Smith loči 4 tipe nastajanja nacij. Načinu nastajanja nacij v levem stolpcu dodajte črko države v desnem stolpcu, ki se je oblikovala na ta način.

_____ zahodni tip	A ZDA
_____ etnični tip	B Somalija
_____ kolonialni tip	C Francija
_____ imigrantski tip	D Slovenija

(2 točki)

2.5. Kaj so politične stranke?

(1 točka)

2.6. Kateri vrsti (tipa) interesnih skupin poznamo? Navedite ju, pojasnite značilnosti in za vsako navedite primer.

Prvi tip/vrsta interesnih skupin: _____

Značilnost: _____

Primer: _____

(2)

Drugi tip/vrsta interesnih skupin: _____

Značilnost: _____

Primer: _____

(2)

(4 točke)

2.7. Pojasnite pojem volilna abstinenca.

(1 točka)

2.8. Predstavite pomen taktičnih oziroma negativnih volilnih odločitev.

(1 točka)

3.5. Kateri od navedenih avtorjev opozarja na represivno disciplinarno vlogo medicine?

- A Michel Foucault.
- B Talcott Parsons.
- C Bryan S. Turner.
- D Raymond Boudon.

(1 točka)

3.6. Kako imenujemo proces, v katerem je čedalje več področij družbenega življenja in navad posameznikov in posameznic obravnavanih z vidika medicine?

(1 točka)

3.7. Navedite dve bistveni značilnosti javnega zdravstva.

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)
(2 točki)

3.8. V zadnjem obdobju se uveljavljajo razlage, ki poudarjajo odgovornost posameznika za zdravje.

Navedite dva bistvena poudarka teh razlag.

Prvi poudarek: _____

(1)

Drugi poudarek: _____

(1)
(2 točki)

3.9. Katera od navedenih socioloških teorij pojasnjuje povezanost družbenih neenakosti in zdravja?

- A Religiozno-mitične teorije.
- B Konfliktne teorije.
- C Interakcionistične teorije.
- D Biološke teorije.

(1 točka)

M 1 9 1 5 2 1 1 1 1 1

3.10. Razložite, kako se kaže povezanost družbenih neenakosti in zdravja.

(2 točki)

3.11. Kateri od navedenih pojmov označuje družbene in kulturne vidike spolnih razlik?

- A Spolna dihotomija.
- B Družbena konstrukcija spola.
- C Družbeni spol.
- D Biološki spol.

(1 točka)

4. Odklonskost in kriminaliteta

Vir 1

Le glej, sin moj, da se ne boš norčeval iz starih, bolnih in pohabljenih ... ne žali drugih, ne bodi za slab zgled, ne govori preveč in ne prekinjaj tistega, ki govori ... Ne vstopaj in ne izstopaj pred starejšimi od sebe; če sediš ali stojiš, jim v znak spoštovanja raje odstopi svoje mesto. Ne začenjaj govoriti pred njimi in ne prekinjaj jih ... Ne začenjaj prvi jesti ali piti, ampak pred tem postreži vse ostale ... Ko se z nekom pogovarjaš, o, sin moj, ne mahaj z rokami in nogami, kajti to počno ljudje, ki so bebavi.

(Lucena, M. (1994): Kako so živeli Azteki. EWO, Ljubljana, str. 38)

- 4.1. Kako imenujemo ubogljivost, podredljivost in sprejemanje vnaprej določenih vzorcev vedenja, ki jih omenja vir 1?

_____ (1 točka)

- 4.2. Navedite štiri okoliščine, ki določajo opredeljevanje odklonskosti. Eno izmed okoliščin podrobneje predstavite in zanjo navedite tudi konkreten primer.

Navedba štirih okoliščin: _____
 _____ (2)

Navedba izbrane okoliščine: _____

Pojasnitev izbrane okoliščine: _____

 _____ (1)

Konkreten primer: _____

 _____ (1)
 (4 točke)

Vir 2

Uradne statistike verjetno podcenjujejo obseg kriminala belih ovratnikov in gospodarskega kriminala v mnogo večji meri, kot podcenjujejo obseg kriminalitete na splošno. Posledica tega je, da uradna statistika prikazuje kriminaliteto pretežno kot vedenje delavskega razreda. Mnoge sociološke teorije obravnavajo družbeni razred kot ključ za pojasnjevanje kriminalne deviantnosti. Glede na naravo statistik o kriminaliteti, ki lahko dajejo zavajajoč vtis o odnosu med razredom in kriminaliteto, ta sklep morda ni upravičen. Različni razredi lahko storijo različne tipe kaznivih dejanj, vendar ni mogoče z gotovostjo trditi, da so nižji razredi precej bolj nagnjeni h kriminaliteti kot višji.

(Haralambos, M., Holborn, M. (1999): Sociologija: Teme in pogledi. DZS, Ljubljana, str. 412)

4.7. Z eno izmed spodaj navedenih socioloških teorij pojasnite dejstvo, da se v zaporu najpogosteje znajdejo pripadniki nižjih družbenih slojev.

Obkrožite izbrano sociološko teorijo.

A Mertonova teorija strukturne napetosti

B konfliktna teorija

Pojasnitev: _____

(3 točke)

4.8. Kako imenujemo stanje breznormnosti, ko družbene norme, ki zagotavljajo red, ne veljajo več oziroma jih posamezniki in posameznice ne doživljajo kot obvezujoče? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

A Anomalija.

B Anonimnost.

C Avtonomija.

D Anomija.

E Avtoriteta.

(1 točka)

4.9. Kako imenujemo nenehno nadzorovanost posameznikov, kar vključuje preglednost dogodkov in njihovih nosilcev in tako vidnost vsega, kar se dogaja?

(1 točka)

Vir 3

Babiloncem se moramo zahvaliti za eno najpomembnejših poglavij v vsej zgodovini prava, tako zaradi množice pravnih besedil, ki so nam jih zapustili, kakor tudi zaradi izjemnega pristopa do uzakonjanja pravnih norm. [...] Naložene kazni so bile bodisi materialne (kot na primer odškodnine) ali telesne (bičanja, pohabljanja), poznali pa so tudi izgon ali smrtno kazen (z zadušitvijo, sežigom na grmadi, nasajanjem na kol).

(Peinado, F. L. (1994): Kako so živeli Babilonci. EWO, Ljubljana, str. 70 in 72)

4.10. Katera v vseh modernih državah prisotna formalna kazen ni omenjena v viru 3?

(1 točka)

Prazna stran

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.